

מדוע הם שתקו בימי השואה?

תור לקולנוע

תדר במצב "בלתי-נורמלי". ולנו היו מנהיגים "נורמליים", עסקני-קהילות, פקידים של הסוכנות היהודית, פוליטיקאים קטנים של יומיום, גמדים.

אבל עם נורמלי, בעומדו מוז מצב בלתי-נורמלי, מוציא מקורבו מנהיגים לא-נורמליים.

בשעת המיבחן העליון זרקו הבריטים את נוויל צ'מברלין ה"נורמלי", האהוד, ושמו במקומו את וינסטון צ'רצ'יל השנוא. המתנשא, ה"בלתי-נורמלי".

ואילו אצלנו לא היתה שום תכונה כזאת.

ויש להדגיש: לא היה שום הבדל בין מיפלגה למיפלגה, בין מפא"י והרוויזיוניסטים, בין חילוניים לדתיים, דויד בן-גוריון לא רצה לשמוע, ומעולם לא טיפל בענייני השואה. משה שרת במפא"י ואריה אלטמן הרוויזיוניסטים עשו בדיוק את אותו הדבר — הם התחנפו לבריטים. מנחם בגין, שכבר היה אז בארץ, המשיך בשביתת-הנשק עד 1944, בדיוק כמו אליהו גולומב.

הייתי אז עדר-ראייה לכמה מן ההתרחי שיות, ואני יכול להעיד מידיעה אישית: בימים הנוראים ביותר של השואה התקוטטו ביניהם עסקני הימין והשמאל על עוד מישרה ב"מישרד-ההצלה" באיסטנבול, על עוד שלושה "סרטיפיקאטים" לאנשי-שלושם.

זוהי האמת הפשוטה, הנוראה.

א ימרים: היישוב היה עסוק בצרור תיו. הוא עמד מול סכנה נוראה. הנאצים עמדו לפלוש לארץ. לא יכולנו לחשוב על זולתנו.

הא דובים וזא יער.

נכון, היה פחד. הוא הגיע לשיאו באביב 1941, כאשר רכנו הנאצים את הפלישה המוטסת המדהימה לאי כריתים. הפאשיסטים התקדמו לעבר מצריים, יוון היתה בדי הנאצים, רבים האמינו כי ארץ-ישראל תהיה היעד הבא.

כעבור כמה חודשים, כאשר הגיע הוורר מאכט לקוקו, היה נדמה כאילו תנועת מלקחים ענקית חותרת אל ארצנו — מלוב בדרום ומן הקוקו בצפון. במשך כמה שבועות פחדנו.

אבל פחד זה הסתיים, אחת ולתמיד, כאשר הצבא האדום והשלג הלבן עצרו את הנאצים בשערי מוסקווא. ראינו את היומנים הסובייטיים הנהדרים, שפארו את הניצחון הזה. באותו רגע נשבר המיתוס של הצבא הגרמני שלא-יוצא. גם בימים השחורים של אל-עלאמיין ב-1942 לא פחדנו עוד.

מ-1942 והלאה — לפחות מי 1942 והלאה — יכולנו לפעול. לא פעלנו.

מדוע?

אחת הסיבות לכך היתה אפסות המימסד הלאומי על כל חלקיו — מן השמאל ועד הימין, הקואליציה דאו והאופוזיציה דאו כאחת — מול פני השואה הנוראה.

אך אם המנהיגים היו כך, איך היו המונהגים? בצדק אמרה אניטה שפירא בשידור: יש יחס-גומלין בין אלה ואלה, ציבור בעל תחושה אחרת היה (המשך בעמוד 62)

ומעבר לזה: יכולנו להושיט עזרה ממשית.

לא רק כמה צנחנים, שפעלו בשרות המודיעין הבריטי ולמען מטרותיו, אלא לוחמים נועזים ומאומנים היטב, בעלי תוכניות-מיבצע מוכנות בארץ, שיכלו לקחת לידיהם את הפיקוד על המחתרות הפרטיזנים והגטאות.

וזאת היתה התאבדות? אולי, אך כעבור זמן קצר הוציא היישוב מתוכו מתאבדים כאלה, צעירים כמו דוב גרונר ושני אליהו ורבים אחרים. לא היה מחסור בלוחמים. היה מחסור במנהיגים.

יכולנו לשלוח נשק, כסף, חבלנים

כנס בשקט, לתכנן, להחליט, לבצע.

לבצע — מה? קודם כה, לאסוף ידיעות, להגבש תמונה ברורה של מצב.

לא היתה כל בעייה. ניתן היה להחזיר סוכנות לכל חלקי אירופה. בכסף טוב, אפשר היה לקנות מידע מוסמך. אפשר היה להעביר מישדרי-אלחוט לתאי-המחתרת היהודיים.

שנית, לספר את האמת ליהודי אירופה.

מן הגטאות יצאו אנשים, תוך סכנות שלא-ימננו, כדי לברר מה מתרחש. אך המוני היהודים לא ידעו, עד לשערי ה-

בדרך לאושוויץ: למי הם חיכו?

והומרי-חבלה. בכסף היה ניתן לעשות הרבה, ואם היה חסר כסף, ניתן היה להזעיק את יהודי אמריקה כך שלא יכלו גם הם לעמוד מנגד.

הייל קוק אמר זאת בשידור — והייל קוק צדק. בשידור נראה כחריג, ואילו הפרופסורים, שחיכו למישמע דבריו, נראו כנאשי-הגיון.

אולם התקופה היתה תקופת חירום, החמורה ביותר בתולדות ההיסטוריה היהודית. התריגים צדקו, וביגלד אנשי-ההגיון חזרו החשובות העצמית לא עשינו דבר להצלת המיליונים.

"מרחצאות", את האמת. הנאצים טיפחו את האשליה, תפקידו היה לשבור אותן. זה לא היה בלתי-אפשרי. הקמנו בארץ תחנות-שידור מחתרניות למטרות שונות. ניתן היה להפעיל תחנות-שידור שתגלה את האמת ליהודי אירופה. בכל רחבי אירופה היו תאי-מחתרת וגם יחידים שהקשיבו בדריכות לתחנות-שידור כאלה. אף כי העונש על כך היה מיתה.

שלישית, אפשר היה להזעיק את העולם — להזעיקו כך שלא יכזב היה להוסיף ולשתוק.

לא עלידי פניות באגרות חשאיות לממשלות. לא עלידי שתדלנות. אף לא עלידי צום חריפמי.

אלא עלידי השבתת היישוב כולה, השבתת הארץ כולה.

הצבא הבריטי היה זקוק לארץ-ישראל. היינו בסיס חיוני לאספקה, לתחבורה, המרחב כולו היה אז (בפעם הראשונה והאחרונה) יחידה כלכלית מאוחדת שפעלה למען המאמץ המילחמתי הבריטי. כל דרכי האספקה למצריים עברו דרך פלש-תינה (א").

אילו השבתנו את הארץ — לא לשעתים, לא ליום, אלא לחודשים על גבי חודשים, כפי שעשו הערבים ב-1936 — היה קולנו נשמע בעולם!

יכולנו לבצע פעולות ראוותניות, לשם הזעקת העולם. יכולנו לבצע מעשים דרמטיים, שאי-אפשר היה להתעלם מהם גם בעיצומה של מלחמה גדולה.

ש רגעים שבהם מסוגל המירקע לזעזע אותך עד לעומק הנשמה — רגעים של אמת שהיא כה עמוקה, כה פשוטה, כה נוקבת עד כי כל נפשך נחרדת.

רגע כזה היה בסוף הפרק של עמוד האש בשבוע שעבר, כאשר סיפרה האשה, שבאה מפולין ב-1942, את אשר ראתה בארץ.

היא באה מגיא ההריגה. היא כבר ידעה כי מכות-ההשמדה הנאצית קוטלת מיל-יונים. והנה באה אל עם שאנו, המנהל את חיו היומיומיים כאילו היו אלה ימי שלום.

האשה ראתה תור ארוך. היא שאלה אם זהו תור ללחם או לחלב. נאמר לה שזהו תור לקולנוע.

"אתם השתגעעתם?" זעקה, והדמעות עוד עמדו בעיניה כעבור 39 שנים, "שם נר-צחים האחים שלכם, הורכם, מישפחותיכם — ואתם הולכים לקולנוע?"

היא האשימה אותנו — אותנו, שעמדנו אז כתור לקולנוע. גם אני תי. הייתי אז בן 19, וגם אני הלכתי לקולנוע, פלרטטתי עם בנות, קראתי ספרים, שמעתי מוזיקה. כמו כולם.

א הן-פיתפיות-ביצים של פרופסור רים מדושני-עונג לא יטשטשו את האמת הפשוטה, הנוראה הזאת: היישוב עמד מנגד, כאשר הושמד שליש הנס היהודי.

התירוץ המקובל הוא: מה יכולנו לעשות? היינו חסרי-אונים, כמו היהודים שני.

זהו שקר.

יכולנו לעשות. ועוד איך יכולנו! בישוב של 1942 לא שררה אווירה של חוסרי-אונים. להיפך, שרר ביטחון עצמי עילאי. הנוער של אז היה בטוח כי יכולתו לעשות את הכל — הרבה מעבר ליכולתו האמיתית.

שנתיים לפני כן הגה אברהם שטרן, הוא יאיר, תוכנית לכיבוש הארץ בכוח הנשק, בעזרת הגרמנים.

באותם הימים חלם המנהיג הרוויזיוניסטי זאב פור-וייזל על הפיכה מזוינת בארץ. בעזרת החיילים הארצישראלים בצבא הבריטי ואנשי המחתרות, כדי להקים מדינה יהודית בצוה של דומיניון תחת הדגל הבריטי.

לא חסרו תוכניות. לא חסר כוח. מאות יורים בארץ — אנשי הפלמ"ח, החי"ש, ולח"י היו מוכנים לחרף את נפשם על היום העם, והם עשו כן כעבור שנתיים-שלוש, כאשר החל המרד נגד הבריטים. לא היכולת חסרה. חסר הרצון.

ש סילוף מופלצתי בטענה כי היינו כאן חסרי-אונים כשם שהיו הם שם. היה קיים הבדל תהומי:

ההם חיו תחת שילטון העריצות הנוראה ביותר שידעה האנושות בעת החדשה. אנחנו היינו כימעט חופשיים.

בתנאי הגטו, במחנות-המוות, באווירה הכללית של אימה, לא יכלה להתגבש מנהיגות יהודית בעלת כושר מחשבה, תיכנון והכרעה.

בארץ יבדה להתקיים מנהיגות יהודית עצמאית, וזו יבדה להתי